

Þveinn ok Þeinn ræistu stein at Tosta, faður sinn, es varð dauðr i liði Ingvars, ok at Þorstein ok at Þystein, Alfhildar sun.

»Sven och Sten reste stenen efter Toste, sin fader, som blev död i Ingvars följe, och efter Torsten och efter Östen, Alvhilds son.»

Till läsningen: 16 **s** står inklämt på tvären mellan 15 **i** och 17 **t**, vilka alltså få tjänstgöra som kantlinjer för **s**. Tydiligen har denna runa blivit uteglömd, och ristaren har på detta sätt velat rätta felet. 29 **t** och 63 **k** ha blivit skadade genom remnan i stenen; av 29 **t** finnes en del av hst och h. bst, av 63 **k** endast nedre delen av hst. 68 **r** är skadat genom avflagring. 77 **k** är fullt tydligt. 80 **y** är säkert stunget. Efter 94 **s** finnes endast nedre hälften av en hst. Troligen ha funnits ännu två runor, 95—96 **un**, vilka emellertid gått förlorade genom avflagring. För en tredje runa (**i**) torde platsen knappast ha varit tillräcklig. — Brate: 8—12 **staen**, 79—85 **austain**. — von Friesen: 8—12 **stain**, 79—85 **aystain**. — Braun: 8—12 **stain**, 79—85 **aystain**.

Några felristningar förekomma i inskriften: I första ordet, 1—4 **suan**, saknas ett **i**, i sista namnet, 86—93 **alhiltar**, ett **f**. 64—65 **kt** för *at*, troligen på grund av det föregående **k** i 61—63 **auk**. Om det inskjutna **s** i 13—18 **raistu** se ovan. Anmärkningsvärt är också **r** i **alhiltar** i stället för väntat **n** (jfr Sö 260 **hakunar**, Sö 266 **onuntar**).

Ristningen är osignerad men, såsom von Friesen och Brate antagit, huggen av Amunde. Den har samma mönster som de av honom signerade Sö 215, 233 och 271. Karakteristiska runformer äro: **a** och **n** ha bistavarna osymmetriskt ställda, **a** med bistaven till $\frac{2}{3}$ av sin längd på v. sidan, **n** med bistaven till $\frac{2}{3}$ av sin längd på h. sidan av huvudstaven; **o** åter har bistavar endast på h. sidan av huvudstaven. **r** har rundad bistav. **s** står ofta icke vinkelrätt mot slinglinjerna och är i de flesta fall (utom 8 **s**) omvänt.

Vansta-stenen är den enda runsten i Sotholms härad, som är rest över en deltagare i Ingvars-tåget. Troligen voro Torsten och Östen, över vilka stenen också är rest, bröder till Sven och Sten och söner till Toste. Att Östen betecknas som »Alvhilds son» måste väl bero på att han haft en annan moder än de andra bröderna.

Tosti är kortnamn av *Þorsteinn*, med samma ljudsubstitution *t* för *þ* som i *Tula* Sö 179. Detta kan tala emot att den Torsten, som omtalas på stenen, har varit son av Tosti och broder till Sven och Sten. Man uppkallade som bekant under vikingatiden efter avlidna fränder. En son kunde få sin faders namn endast i det fall att fadern hade dött före barnets födelse.¹ Det är knappast troligt, att sambandet var avbrutet mellan de båda namnformerna *Þorsteinn* och *Tosti*, så att det senare uppfattades som ett självständigt namn.

255. Vidby, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 124, 125.

Litteratur: R. Dybeck, *Runa* (fol.) 1 (1865), s. 86, 2 (1874), s. 41; S. Boije, *Anteckningar* (ATA).

Äldre avbildningar: Dybeck a. a., pl. 30 n:r 23; Brate (ATA).

Ristningen befinner sig på västra sluttningen av ett berg vid Vidby mellangård, några meter Ö om vägen, på vars andra sida gårdens byggnader äro belägna. Hela byn har fordom legat här, norr- och södergården äro utflyttade. Något gravfält finnes däremot icke i närheten. Platsen för runristningen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Nynäs».

Ristningen börjar 1,65 m. över marken. Dess höjd är 1,22 m. och dess bredd 1,02 m. Bergytan är sprickig och ganska ojämn, men ristningen är djupt huggen och i stort sett tydlig.

¹ G. Storm i *ANF* 9, s. 199 f.; E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 18 f. — Anmärkningsvärd är inskriften Sö 67: bröderna *Olæifr* och *Gæirmundr* ha rest stenen över sin fader *Gæirmundr*.

Inskrift:

× ubi × li - × hakua × merki : pisa : iftir : aibiarn · broður : sin : kup : hilbi ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45

Ubbi let haggva mærki þessa æftir Æibiorn, broður sinn. Guð hialpi!

»Ubbe lät hugga dessa märken efter Ebjörn, sin broder. Gud hjälpe!»

Till läsningen: 13 **e** har en tydlig fördjupning mitt på staven. Ostungna äro däremot 5, 18, 21, 40, 46 **i**, 9 och 42 **k**. Bistavarna i 6 [**t**] äro helt borta. Bistavarna i 45 **h** äro svaga. Runan är dock snarare **h** än **a**. — Dybeck: **mirki**, **piṣa**, **ialbi** l. **hilbi**. — Boije: **merki**, **iilbi**. — Brate: **merki**, **ailbi**.

1—3 **ubi** återger ett mansnamn *Ubbi*, väl känt från medeltida urkunder (Lundgren-Brate). Det synes ha haft en speciellt östnordisk spridning. De bärare av detsamma som omtalas i isländska och norska källor, ha — om man bortser från sagofigurerna Ubbe den friske bland Bråvallakämparna och Ubbe jarl i Erex saga — varit svenskar och danskar. Möjligen är *Ubbi* en hypokoristisk bildning till *Ulfr*, måhända med anslutning till adjektivet no. *ubben* 'barsk, bister', isl. *úfr* 'fientlig'; jfr O. von Friesen, *De germanska mediageminatorna* (1897), s. 20. — *Æibiorn* synes ha varit ett relativt sällsynt namn; följande belägg äro kända: från Uppland L 637 Åker och 664 Litslena, från Gästrikland L 1050 Valbo, från Närke L 1034 Asker och från Gotland L 1571 Stenkumla. Säkerligen är det identiskt med fsv. *Enbiorn*, av vilket mansnamn Lundgren har flera belägg från mellansvenska landskap; något fsv. **Ebiorn* är däremot icke belagt. Anmärkningsvärt är blott, att första ledens *n* icke i något fall finnes tecknat framför *b* i de runsvenska beläggen. *Enbiorn* synes ha varit ett speciellt svenskt namn. I norsk-isländska källor finnes (enligt Lind) ett enda belägg, karakteristiskt nog från Jämtland. Av *Enbiorn* kan fsv. *Ebbe*, åtminstone delvis, vara ett kortnamn.

256. Älby, Ösmo sn, Sotholms hd.

Pl. 126. Pl. 1: B 671.

Litteratur: B 671, L 829. Ransakningarna 1667—84; G. Upmark, Sotholms härad 2, s. 14; S. Boije, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius (i Peringskiölds Monumenta Sudermanniae och B 671); Brate (ATA).

I de tre förteckningar över fornlämningar i Ösmo, som finnas bland *Ransakningarna*, lämnas följande uppgifter om Älby: »Vthi Ällby gärde en runsteen . . . Ved Ällby finnes nogra iordhögar mz steenar omlagda»; »Ved Ällby 2 runsteenar mz bookstäffver, item nogra andra oskreffne»; »Ved Ällby 3 st. runstenar mz bokstäffver, elliest finnes det nogra flera vthan skriff, samt iordhögar». I *Bautil* finnas också upptagna tre runstenar vid Älby (Sö 256—258). Numera äro endast två i behåll, Sö 256 och Sö 258; Sö 257 är försvunnen.

De båda runstenarna vid Älby stå resta tämligen nära varandra, i en gärdesbacke NV om övre gården i byn. Backen och hagen därinvid äro fulla av gravhögar, rösen, stensättningar och bautastenar (se G. Upmark, *Sotholms härad* 2, s. 11, och A. Quist, *Ösmo* [handskrift i ATA], s. 26 f.). Runstenarna stå sålunda på byns gamla gravfält.

Sö 256 står längst norrut på udden av gärdesbacken, där denna skjuter ut mellan ett par åkerfält.

Ljus, kornig gråsten. Höjd 1,80 m., bredd (vid foten) 0,80 m., (över korsmitten) 0,97 m. Ristningen är djup, väl bevarad.